

4-5 **Про історію – у розмові**
з професором В.Міщанином
СТОР.

7 **До Міжнародного**
дня екскурсовода
СТОР.

8 **Про вивчення**
хвороб крові
СТОР.

Володимир Смоланка: «І якщо **переможний мир** настане, то це буде найкращим подарунком для всіх нас до 80-річчя...»

Коли у ваших бабусь чи дідусів якийсь ювілей, ви довго думаєте, що подарувати; урешті, обираєте, вручаєте на таці теплих, зворушливих слів, а в результаті отримуєте від прабатьків стільки торбинок піклування й давно підібраних презентів для вас, що просто не вміщається в руки. Ми, покоління тих, хто працює та навчається в УжНУ, якому невдовзі виповниться 80, теж уже в лютому-березні міркуємо про оригінальне привітання на жовтень. А він, майбутній ювіляр, обдаровує нас можливостями, дбайливо складеними у валізу потреб сьогоднішнього. Отож кодовий замок – 80, відчиняємо... І першою з дорожньої сумки визирає дуальна освіта. Про неї й не тільки – в інтерв'ю з ректором Володимиром Смоланкою.

– Як на мене, дуальна освіта – просто найкраща форма профорієнтації. Зрозуміло, це – справа кропітка. На якому етапі її впровадження зараз?

– Дійсно, то не просто. І позаду – кілька років роботи у відповідному напрямку. Спершу хотів би пояснити суть дуальної освіти. Хоч термін на слуху, та все ж... Ідеться про тип освіти, коли, працюючи, студент навчається або, навчаючись, студент працює. Ба більше, роботодавець бере на себе, скажімо, фінансовий тягар здобуття освіти свого працівника. Людина, закінчуючи університет і здобуваючи певні компетентності, уже розуміє, що потрібно на підприємстві від її професії. Це дуже важливо. Така система популярна в Європі, добре поширена в Німеччині, у нас поки слабо. Значну роботу виконали фахівці економічного факультету, оскільки вони брали участь у великому європейському гранті, який створював засади функціонування дуальної освіти на магістерському рівні, але ми затвердили вже її й на бакалаврському. Стосується насамперед інженерів, економістів, фахівців інших спеціальностей... Маємо договір з одним із найпотужніших підприємств краю. Найближчим часом підпишемо й з іншими. І з початку наступного навчального року – 2025-2026 – починаємо втілення цієї системи.

– А розкажіть про набір-2025, бо нині через війну не можемо мати такі ж цифри, як у минулі кілька років.

– Кількість вступників трохи зменшилася, але вона зівставна з 2021-2022 навчальним роком, коли ми ще набирали студентів до повномасштабного вторгнення. Маємо сьогодні майже 2400 бакалаврів і 1300 магістрів. Чому не бачимо зростання такого показника? А тому, що в нас є реальне навчання – офлайн. Раніше великий притік був зумовлений і спрощеними умовами вступу. Пам'ятаєте: достатньо було мотиваційного листа для деяких спеціальностей?

– Узагалі як гадаєте: що повинні робити університет і місто, аби запобігати відтоку студентів?

– Якщо говорити про університет, то потрібно забезпечувати високу якість освіти. Ми – на слуху, останніми роками стали одним із найсильніших ЗВО Украї-

ни, що доводять і міжнародні рейтинги, у які ми почали потрапляти, і вітчизняні. Виш має бути привабливим для студента. Ще до війни я казав: для молоді важливо отримати диплом престижного університету, здобути знання, набуті компетентностей та прожити драйвово ці роки. Офлайн-форма дозволяє бачити однолітків, викладачів, спілкуватися. Це важливо. По-друге – матеріально-технічна база. Містяни помічають, як на очах змінюються корпуси на вулиці Університетській. Третім важливим компонентом є можливості міжнародної співпраці. Як для студентів, так і для викладачів. Торік ми зафіксували чимало відряджень за кордон – понад 500. За програмою «Erasmus+» багато студентів навчалися (здебільшого семестр) у різних університетах Європи. Дуже приємно, що наші здобувачі високо оцінюють свій рівень знань порівняно з колегами з-за кордону.

Звичайно, важливо й щоб місто доклало зусиль задля створення сприятливої атмосфери: було чистим, охайним, затишним. Студенти – молоді люди, котрі хочуть жити, навчатися там, де добре. Багато випускників залишаються в Ужгороді. І це логічно, зважаючи на динаміку розвитку нашого міста. А ось щодо іноземців, то тут маємо втрати. Опанувати медицину онлайн неможливо. Із початком уторгнення в 2022-ому багато повернулися до своїх країн. Залишилося понад 420 студентів, а було більш ніж 1900. Вони вносили особливий колорит у життя міста.

– Ті, хто в нас навчається, має чимало переваг. Із-поміж них – академічна мобільність. Які факультети найактивніші?

– Економічний, юридичний, міжнародних економічних відносин, історії та міжнародних відносин, Українсько-Угорський навчально-науковий інститут... Ідеться про різні форми. Найпопулярніша – навчання впродовж семестру. Тобто студенти їдуть, здобувають знання, отримують відповідне фінансування, проживають безкоштовно в гуртожитках того чи іншого навчального закладу.

– У 2024 році зростає кількість виданих посвідчень і підручників. Хто найбільше таких праць написав?

– Відзначив би економістів, юристів,

фахівців із міжнародних відносин. Традиційно багато видають медики. А ще – інженери, філологи...

– Які міжнародні проекти впроваджує УжНУ?

– Нині в процесі реалізації – 16 таких. Приємно, що 10 із них започатковано саме в 2024 році. Це дозволяє не тільки втілювати ідеї, а й покращувати матеріально-технічну базу, тому що частина з тих проектів має інфраструктурний компонент. Чимало сприяють нашій діяльності з енергозбереження. Деякі більше спрямовані на сферу культури, аби популяризувати наш край і Україну в цілому.

– Дедалі популярнішим стає Навчально-науковий центр підвищення кваліфікації УжНУ. Чому?

– Два роки тому ми започаткували багато програм із підвищення кваліфікації. Ось у цьому році вже майже 3000 вчителів підвищували кваліфікацію в нас. Маємо фахових викладачів, котрі діляться новими знаннями й підходами. Ми є класичним університетом, і в нас чимало спеціальностей пов'язані із середньою освітою. Тому ми готуємо й для себе майбутніх абітурієнтів. До нас звертаються педагоги зі шкіл різних громад. Відгуки позитивні, тож навіть плануємо розширити цю роботу.

– Як продовжує виш волонтерську діяльність?

– І далі підтримуємо наших бійців. До прикладу, приємні несподіванки робимо для 128-ої бригади; допомагаємо ВПО (зокрема, різними новими проек-

тами, як ось відкрили дитсадок в одному з гуртожитків), а також не забуваємо про дитячі будинки.

– Попри все, у 2025-ому Ужгородський національний відзначатиме 80-у річницю. Як готуєтеся до цієї дати?

– Війна, на жаль, не дозволяє зустрічати дні народження вишу так, як хотілося б. Здебільшого проводимо різні акції впродовж тижня, на який припадає 18 жовтня. Наскільки гучно зможемо святкувати цього року – залежатиме від того, чи буде в нас на той момент переможний мир, якого всі дуже чекаємо. І якщо переможний мир настане, то це буде найкращим подарунком для всіх нас до 80-річчя, наповнить новими емоціями, щоб відсвяткувати таку важливу дату для нашого університету. Якщо ж ні – теж відзначимо, але скромно.

– Найбільша глобальна мрія, зрозуміло, – мир, але стосовно університету з нагоди його 80-річчя яка Ваша найбільша мрія?

– Моя мрія – щоб університет і надалі модернізувався, був популярним серед студентів, а отже, залишався потужним освітнім центром краю з доброю матеріальною базою; щоб викладачі продовжували працювати на тому ж рівні, як тепер, а також іще краще; щоб у нас хотіла навчатися молодь.

– Нехай так і буде. Дякую Вам за розмову. Чекаємо 80-річчя з переможним миром!

Мирослава Гараздій, «Погляд».

Про результати наукової роботи та «Інформаційну систему УжНУ»

25 лютого відбулося чергове засідання вченої ради УжНУ. Ректор вишу, професор Володимир Смоланка виголосив звернення до колективу університету та громадськості з нагоди третьої річниці повномасштабного вторгнення росії в Україну: «Українці своєю героїчною боротьбою засвідчили світу, що нас неможливо змусити капітулювати й нікому не варто недооцінювати патріотизм українців, коли вони об'єднаними зусиллями борються на фронті та в тилу за Свободу, Незалежність, Державність, за національне право визначати долю для себе й нащадків. І це почуття – одне з найпотужніших, яке неспроможні похитнути ні чисельна перевага ворога, ні його найновіше озброєння, ні нерішучість чи корисливість союзників».

Традиційно Володимир Іванович привітав із днями народження. Зокрема, нагородив грамотами ювілярів: декана фізичного факультету, професора Володимира Лазура та директора Інформаційно-видавничого Центру Василя Ільницького. Було вручено

дипломи докторам філософії. Важливою частиною засідання стали доповіді. Першим виступив проректор із наукової роботи, професор Іван Миронюк, презентувавши результати наукової роботи за 2024 р. та завдання на 2025-ий. Розповів про міжнародні проекти, публікаційну активність (за даними «Scopus», показники УжНУ зросли порівняно з минулим роком), патенти на винаходи й корисні моделі, роботу різних підрозділів. «У нас уже другий рік працює Навчально-науковий центр підготовки та атестації кадрів вищої кваліфікації. У них теж є значні здобутки в підготовці наукових кадрів. Ми розробили положення про цей центр. Він, до речі, унікальний. Я не бачив такого ще в жодному університеті. Ми провели сертифікаційні курси, які стануть основою майбутніх сертифікаційних курсів для того, щоб забезпечити неформальну й інформальну освіту для здобувачів третього рівня освіти (доктор філософії). Крім того, щоб вони набували м'яких навичок, так званих soft-skills, це дуже важли-

во для акредитації даних освітньо-наукових програм», – мовив Іван Святославович. Також у доповіді йшлося про аспірантуру й докторантуру, службу вченого секретаря, Наукову бібліотеку, Раду молодих учених, редакційно-видавничу роботу тощо.

Наступною виступила начальниця Центру інформаційних технологій, старша викладачка Христина Мишківська, яка розповіла про запровадження інтегрованої інформаційної системи управління освітнім процесом «Інформаційна система УжНУ»: «Насамперед нагадаю про завдання, які ми ставили перед початком роботи. Це – підвищення ефективності роботи закладу, забезпечення відкритості та прозорості, інтенсифікація діяльності персоналу, формування зворотного зв'язку між студентами, працівниками та адміністрацією, забезпечення контролю за виконанням своїх обов'язків усіма сторонами освітнього процесу».

Відтак перейшли до атестаційних і конкурсних справ. Учене звання професора кафедри адміністративного, фінансового

та інформаційного права було присвоєно Валерію Пацкану, господарського права – Вадимові Рошканюку, інформаційних управляючих систем та технологій – Петрові Стецюку; доцента кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права – Діані Ворон, соціології та соціальної роботи – Ростиславові Палагусинцю.

Відповідно до результатів голосування, посаду завідувача кафедри генетики, фізіології рослин і мікробіології обійняв Михайло Вакерич, нейрореабілітації із курсами медичної психології, пульмонології та фтизіатрії – Тарас Студеняк, прикладної фізики і квантової електроніки – Віталій Біланіч, античності, середньовіччя та історії України домінової доби – Ігор Ліхтей, модерної історії України та зарубіжних країн – Ігор Шніцер, археології, етнології та культурології – Володимир Мойжес, бізнес-адміністрування, маркетингу та менеджменту – Олеся Дюгованець; професорки кафедри плодородивництва і виноградарства – Олена Савіна.

Насамкінець розглянули питання про створення разових спеціалізованих учених рад для присудження ступеня доктора філософії, рекомендацію до друку та опублікування окремих видань, затвердження змін до освітніх програм та навчальних планів підготовки здобувачів вищої освіти, навчальної програми лікарської резидентури, Положення про організацію та проведення об'єктивного структурованого практичного (клінічного) іспиту для студентів освітніх програм другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальностей 222 «Медицина» та 226 «Фармація, промислова фармація» у новій редакції, концепції освітньої діяльності, освітньо-професійної програми з підготовки фахових молодших бакалаврів за спеціальністю «Фармація», створення в структурі факультету історії та міжнародних відносин навчально-наукового міждисциплінарного центру гуманітарних наук «КРИСТЛІТ» і затвердження положення тощо. **Софія Скиба,** «Погляд».

Відзмагалися баскетболісти

У залік 72-ої спартакіади студентів нашого університету (головний суддя змагань – доцент Іван Маріонда) виконано програму баскетбольних баталій 3x3 серед дівчат команд підрозділів.

У турнірі взяли участь 6 колективів із факультетів здоров'я та фізичного виховання, медичного, юридичного, математики та цифрових технологій, історії та міжнародних

відносин і природничо-гуманітарного коледжу.

Як повідомила редакцію нашої газети Наталія Семаль, завідувачка кафедри фізвиховання, у результаті захопливого суперництва перше місце посів колектив ФЗтФВ, другим стали представниці факультету математики та цифрових технологій, третіми – дівчата з медичного підрозділу. **Володимир Тарасюк,** «Погляд».

Пам'ятаємо: три роки тому...

24 лютого Україна була об'єднана Національним днем молитви. Його започаткували до третьої річниці повномасштабного вторгнення росії на територію нашої держави.

В Ужгороді, на пагорбі Слави, зібралися представники влади, громадськості, родичі загиблих. Після молитви ставили квіти на могили військових та запалені лампадки. Зокрема, Роман Сарай, голова Закарпатської обласної ради, доцент кафедри конституційного права та порівняльного правознавства УжНУ, зазначив: «Сподівалися за три дні взяти Київ, але наш ворог не

вчить історію, не знає, що українці – волелюбний, незалежний народ. І дуже сумно, коли сьогодні ми приходимо сюди, бачимо, що кожного разу, на жаль, збільшується кількість загиблих героїв. Але ми зробимо все, щоб їхня жертва не була даремною. Ми відстоїмо незалежність, аби діти, внуки й правнуки жили в незалежній, демократичній, правовій, європейській державі».

Прийшло в цей день і чимало молоді. До прикладу, Студентська рада УжНУ та Молодіжна рада при Закарпатській ОВА. У коментарі для «Погляду» Станіслав Скорон-

дьяк, четвертокурсник факультету математики та цифрових технологій, мовив: «Важливо пам'ятати про внесок кожного й кожної в цю нелегку боротьбу за нашу незалежність. Сьогодні всі – учень, студент, викладач, військовий чи політик – роблять свій внесок у спільну перемогу. Ми тут, щоб ушанувати тих, хто віддав найдорожче – життя, і нагадати: їхня жертва не буде марною. Наша пам'ять, удячність і єдність – те, що веде нас до майбутнього».

Володимир Тарасюк, Мирослава Гараздій, «Погляд».

Не стало Володимира Мельника

На 64-му році життя помер заступник декана з навчальної роботи, завідувач кафедри дитячої стоматології, кандидат медичних наук, доцент В.Мельник.

Володимир Семенович народився 2 жовтня 1960 р. в селі Великий Раковець Хустського району Закарпатської області. У 1987-ому закінчив стоматологічний факультет Львівського державного медичного інституту та отримав диплом лікаря-стоматолога з відзнакою. У 1987–1988 рр. навчався в інтернаті за спеціальністю «Терапевтична стоматологія» на базі Закарпатської обласної стоматологічної поліклініки, де після закінчення інтернату працював лікарем-стоматологом.

2005–2010 роки – нова сторінка в біографії: трудився лікарем-стоматологом приватного підприємства «Аполонія» в Ужгороді. З вересня 2010-ого Володимир Семенович присвятив життя стоматологічному факультетові Ужгородського національного університету, пройшовши шлях від асистента до завідувача кафедри дитячої стоматології.

Із 2017 року й до останнього дня працював на посаді завідувача кафедри дитячої стоматології Ужгородського національного університету. У 2015-ому захистив дисертацію на здобуття вченого ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.22 «Стоматологія» на базі Української медичної стоматологічної академії (Полтава)

за темою «Оптимізація комплексного лікування хронічного катарального гінгівіту у дітей 12–15 років із хронічним гіперацидним гастритом» та отримав диплом кандидата медичних наук (ДК №030941 від 29 вересня 2015 року).

У 2019-ому здобув учене звання доцента кафедри дитячої стоматології (атестат – АД №001801 від 05.03.2019).

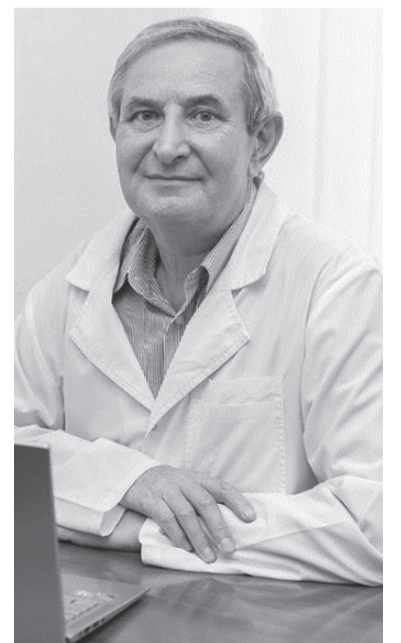
У 2024 році наш колега захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук за темою: «Комплексне етіо-патогенетичне обґрунтування профілактики спадкових зубощелепних аномалій в умовах довготривалого компактного проживання груп осіб (на прикладі Закарпатської області)».

Є автором понад 150 наукових та науково-методичних праць (із яких 8 – у виданнях, індексованих у базах «Scopus», «Web of science»), 5 навчальних посібників, 2 патентів України на корисну модель.

Був зразковим чоловіком, батьком та дідусем. В.Мельник запам'ятався відповідальним науковцем та компетентним викладачем, мав повагу серед колег і студентів.

Колектив стоматологічного факультету сумує з приводу втрати колеги – чуйної та уважної людини, готової прийти на допомогу в скрутну хвилину кожному, хто звертався.

Спочивай із миром, шановний друже, товаришу, колего, наставнику Володимире Семеновичу!

Невтомний шукач історичної правди

До 80-річчя етнолога, музеєзнавця, громадсько-політичного діяча Павла Федаки

У березні святкує вагомий, 80-літній, ювілей Павло Федака – сумлінний дослідник проблем етнології, фольклористики, пам'ятко-, музеє- й краєзнавства, спеціальних історичних дисциплін, відомий, шанований на теренах Срібної Землі громадський діяч. Його наукові здобутки й участь у суспільно-політичному житті Закарпаття й України загалом, безперечно, заслуговують уваги та осмислення.

Народився майбутній учений 3 березня 1945 р. в селі Кальник, що на Мукачівщині, у хліборобській українській родині Михайла та Павлини Федаків. Подружжя наполегливо працювало на землі, учило любити працю й трьох синів. Так і сталося!

Після одержання атестата про середню освіту Кальницької середньої школи юнак став студентом відділення української мови та літератури філологічного факультету Ужгородського державного (тепер національного) університету. Випускниками того ж підрозділу були й два старші брати – Михайло та Дмитро.

Після закінчення вишу з відзнакою Павло був прийнятий на посаду старшого наукового співробітника відділу народного дерев'яного зодчества та етнографії Закарпатського краєзнавчого музею (із 2015 р. – імені Тиводара Легоцького). Завідувач відділу Михайло Мазюта відразу запропонував молодому колезі долучитися до створення на південному схилі Замкової гори унікального музею просто неба – скансену.

Перші роки роботи минули у відрядженнях та експедиціях, у процесі яких науковці виявляли пам'ятки народного будівництва, предмети побуту, вироби народного мистецтва... Павло Михайлович дослідив, придбав і перевіз до музею, який створювали, понад 3 тисячі цінних експонатів.

Із квітня 1981 до квітня 2009 років П.Федака сумлінно й плідно трудився на посаді заступника директора з наукової роботи Закарпатського краєзнавчого музею. Став організатором і керівником багаторічного краєзнавчого дослідження сіл області (1994–2008 рр.), засновником та упорядником щорічного «Наукового збірника Закарпатського краєзнавчого музею» (виходить із 1995-ого), організатором численних конференцій (зокрема й міжнародних). На початку 2000 років Павло Михайлович був ініціатором створення, автором концепції, тематичної структури, співтворцем експозиції меморіального музею президента Карпатської України, Героя України о. Августина Волошина (1874–1945), відкритого в приміщенні Закарпатського краєзнавчого музею в 2002 р. До речі, тут П.Федака пропрацював 28 років, після чого в травні 2009-ого очолив Національний музей народної архітектури та побуту в Пирогові.

Перебравшись до Києва, Павло Михайлович став виконувати обов'язки з властивими йому завзяттям і наполегливістю. Удало планував науково-дослідну, культурно-просвітницьку, реставраційну та іншу роботу. Музей регулярно організував різ-

ні свята, ярмарки, дні народних промислів, ремесел...

На базі скансену в Пирогові було влаштовано дві солідні конференції: «Народна культура України: традиції і сучасність» (2009 р.) та «Проблеми дослідження, збереження, охорони і популяризації пам'яток народної архітектури України» (2011 р.), у яких узяли участь багато музеєзнавців, зокрема з-за кордону.

Директор скансену мав ще чимало планів для покращення іміджу установи (і не тільки її). На жаль, реалізації задумів перешкодив також прихід до влади в Україні «команди Януковича» – їй фахівці з державницькою позицією були не потрібні. У кінці січня 2012 р. П.Федака незаконно звільнено з роботи. Усі суди про поновлення виграли, однак повертатися в музей уже не захотів.

Є доробок ученого й у галузі етнології. Темою дисертаційного дослідження науковець обрав проблему селянських будівель Закарпаття XIX – початку XX ст. У 1984-ому успішно захистив на засіданні спецради Інституту мистецтвознавства, етнографії і фольклору (Мінська кандидатська дисертація «Селянські побудови українців Закарпаття XIX – початку XX ст.», яка отримала схвальні відгуки фахівців.

Підкоривши першу наукову вершину, П.Федака продовжив дослідницьку працю в обраному напрямку: вивчав проблеми народного житла українців Закарпаття в період XVIII–XX ст. Учений успішно збирав польовий матеріал, немало часу проводив у Державному архіві Закарпатської області. Результати пошуків апробував, беручи участь у роботі різних наукових конференцій (міжнародних, усесоюзних, усеукраїнських, регіональних, місцевих...), публікував у фахових виданнях (вітчизняних і зарубіжних), зокрема в колективних монографіях – «Гуцульщина: історико-етнографічне дослідження» (1987), «Народна архітектура Українських Карпат XV–XX ст.» (1987), «Етногенез та етнічна історія населення Українських Карпат» (2006. – Т. II).

Згодом побачили світ два видання монографії «Народне житло українців Закарпаття XVIII–XX століть» (2005, 2008). Наступним логічним кроком став успішний захист у 2009 р. докторської дисертації «Народне житло українців Закарпаття XVIII–XX століть». В основі праці – матеріали безпосередніх польових досліджень традиційного житлового й господарського будівництва Закарпаття. На базі польових, архівних та історіографічних матеріалів Павло Михайлович дослідив типи, форми традиційних сільських поселень, садіб, дворів, жител, господарських будівель українців Закарпаття вказаного періоду.

Помітними є здобутки ювіляра й у царині історії. Так, він зробив вагомий внесок у дослідження історії Закарпатського крайового культурно-освітнього товариства «Просвіта», яке очолює з грудня 1990 р. (із 2017 р. – почесний голова). Написав 6 окремих книжок про товариство. Із-поміж цих видань зверну увагу на появу моногра-

фії «Закарпатська «Просвіта» у постатях її діячів (1920–2020)» (2020). Крім розлогої вступної статті, розміщено 101 нарис про засновників, провідників і відомих діячів товариства 1920–1939 та 1990–2020 рр., згадано імена ще понад 800 активних просвітян, а також унікальний фотолітопис діяльності крайової «Просвіти».

За роки незалежної України інтерес до біографістики. П.Федака зробив вагомий внесок і в цю справу. Ювіляр писав про М.Брашайка, Ю.Брашайка, А.Волошина, В.Гнатюка, В.Гренджу-Донського, О.Духновича, С.Ключурака, Ф.Колессу, І.Маргітича, О.Ольжича-Кандибу, І.Панькевича, Ю.Ревая, Ю.Химинця, В.Шандора, А.Штефана й інших.

Особливої уваги заслуговує нещодавно опубліковане монографічне дослідження Павла Федаки-старшого й Павла Федаки-молодшого «Августин Волошин: шлях у безсмертя» (2024). Автори проаналізували багаторічну самовіддану й плідну працю видатного українського педагога, ученого, громадсько-політичного, культурного, церковного, державного діяча, президента Карпатської України А.Волошина. У роботі окреслено відображення цієї постаті в музейних реліквіях на основі матеріалів меморіальної кімнати-музею його імені в Ужгороді. Також у книжці йдеться про доволі складні перипетії історії створення в обласному центрі згаданого музею й запропоновано перспективне бачення розвитку.

Зважаючи на той факт, що ювіляр із молодих літ ідентифікував себе українцем, зрозумілим є його інтерес до вітчизняної, зокрема й регіональної, символіки. Цим питанням присвячено чимало досліджень. А найбільшу увагу Павло Михайлович приділив геральдиці й прапорництву Закарпаття. Учений ґрунтовно дослідив історичні корені символіки Карпатської України, особливості комітатських гербів Закарпаття, герб та печатку Ужгорода, історію національного синьо-жовтого прапора на Закарпатті тощо. 8 червня 1991 р. П.Федака був одним із доповідачів на важливій республіканській конференції «Символіка України», що рекомендувала Верховній Раді України прийняти за державні символи нашої держави герб – тризуб, синьо-жовтий прапор і гімн «Ще не вмерла України...»

Варто згадати й педагогічну діяльність ювіляра. У минулому П.Федака викладав історію української культури, краєзнавство, музеєзнавство, пам'яткознавство в окремих вишах Закарпаття. Останнім часом є професором кафедри соціокультурної діяльності в Ужгородській академії культури і мистецтв. Любить працювати зі студентами, навчає їх учитися, бути патріотами України.

Дещо про депутатську діяльність... Наприкінці 1980-их у радянському суспільстві розпочалися кардинальні зміни, породжені курсом на перебудову та гласність. Провідною силою української спільноти став Народний рух України (НРУ) за

перебудову. Серед організаторів і делегатів установчого з'їзду у вересні 1989 р. був і П.Федака. Він пішов у 1990-ому на вибори депутатів Ужгородської міської ради. Будучи депутатом, Павло Михайлович очолював комісію з питань культури й духовності. На одному з перших засідань сесії вніс до порядку денного питання про передачу влади в обласному центрі від міському партії до міської ради, про реабілітацію греко-католицької церкви, від-

родження історичної символіки Ужгорода. З ініціативи П.Федаки та завдяки активності депутатської групи від Руху було прийнято рішення сесії міської ради, а 14 червня, у той же день, над будівлею міськради вперше в Україні наш ювіляр разом із кількома іншими депутатами підняв синьо-жовтий прапор. Крім того, Ужгородська міська рада першою в Україні 19 серпня 1991 р. засудила путч ГКЧП, а виступ депутата П.Федаки на цьому засіданні був сміливим і безкомпромісним.

Колега постійно активний і в громадській роботі. Сумлінно працював у Товаристві охорони пам'яток історії та культури, Товаристві української мови імені Тараса Шевченка, був першим головою Ужгородського міського осередку Народного руху України й заступником голови крайової організації НРУ, організатором і учасником усіх громадсько-політичних акцій в Ужгороді й області у 1989–1991 рр. А ще в 1989–1993 очолював закарпатський осередок товариства «Лемківщина», у 1993–1994 рр. – Ужгородський осередок Українського геральдичного товариства, у 2000–2011 рр. – Закарпатську обласну організацію Національної спілки краєзнавців України, обіймав провідні посади в інших громадських об'єднаннях. Був активним учасником Помаранчевої революції та Революції гідності.

П.Федака відіграв вирішальну роль у відродженні найстаршої й найзаслуженішої української громадської організації Закарпаття – крайового товариства «Просвіта». Із нагоди її відродження 23 грудня 1990-ого в Ужгороді проведено конференцію. Із 2017 р. П.Федака – почесний голова громадського об'єднання «Закарпатське крайове культурно-освітнє товариство «Просвіта». Актив товариства на чолі з ювіляром регулярно проводить наукові конференції (зокрема й міжнародні), вечори вшанування кращих синів і дочок Срібної Землі, видає книжки, щорічні календарі, організує концерти (при товаристві діє хор, активним учасником є й П.Федака).

Павло Михайлович – добрий сім'янин. Перше кохання – Ярослава – зустрів ще в студентські роки. Вирізнялася добротою й

великим душевним багатством. Однак на превеликий жаль, родинне щастя виявилось коротким: коли синові виповнилося 8, а доньці 2 роки, Ярослава Іванівна відійшла у вічність. Згодом пан Павло поєднав долю з Оленою Мішко. Вона стала берегинєю родини, натхненням чоловіка на добрі справи. Пані Олена також є активною просвітянкою.

Син Павло пішов стежкою батька. Закінчив історичний факультет Ужгородського університету й заочний та дистанційний факультет Європейського університету (Київ). Серйозно зацікавився питаннями історії та етнології рідного краю. Захистив кандидатську дисертацію. Працював старшим науковим співробітником меморіального музею президента Карпатської України о. А.Волошина. Із 2017 р. очолює Закарпатське крайове культурно-освітнє товариство «Просвіта». А ще є головним редактором громадсько-політичної газети «Трибуна». Дочка Олеса закінчила юридичний факультет і працює за фахом. Діти створили сім'ї, подарували батькам найдорожчий скарб – онуків, а також правнука Артура.

Як бачимо, Павло Михайлович підійшов до ювілею з вагомими здобутками, яких вистачило б на кілька життів. Вражає діапазон наукових і громадських зацікавлень та діяльності загалом. Дійсно, зроблено багато – бібліографія нараховує понад три тисячі публікацій.

Багаторічна сумлінна й плідна праця П.Федаки помічена й частково відзначена. Він – лауреат Всеукраїнської премії в галузі фольклористики та етнології імені Павла Чубинського (1998) і обласної премії імені президента Карпатської України, Героя України Августина Волошина (2001). Крім того, за вагомих особистих внесок у розвиток культури та з нагоди 10-річчя незалежної України колегу як голову крайового товариства нагороджено орденом «За заслуги» III ступеня (2001). У 2009 р. обрано почесним громадянином Ужгорода. Але найвищою нагородою для ювіляра є шана й повага людей, а найбільшим щастям – служити Україні, працювати для добра рідного народу. І дай, Боже, пану Павлу благодення, наснаги на многі та благі літа!

Микола Олашин,
кандидат історичних наук.

Василь Міщанин: «...маємо усвідомлювати вагомість історичних знань та особистості історика для формування Людини-захисника, Людини-патріота, Людини-воїна...»

Ох, ця історія! Скільки разів уже вона була вчителькою життя! Недаремно ж кажуть, що є світочем у майбутнє, який розрізає пітьму з минулого. Сьогодні таку тему порушую в розмові з професором кафедри модерної історії України та зарубіжних країн факультету історії та міжнародних відносин В.Міщанином. І робитиму це за допомогою відомих у тій же історії діячів.

– Василю Васильовичу, наступного місяця, а саме 18 квітня, в Україні відзначать День пам'яток історії та культури. Тоді ж – і Міжнародний день пам'яток та визначних місць. Цицерон свого часу мовив, що «історія – свідок часів, світило істини, життя й пам'яті, учителька життя, вісниця старовини». У контексті сказаного та з урахуванням воєнних реалій який для Вас пам'ятник зі встановлених найбільше знаковий?

– До наших днів збереглися різноманітні замки, фортеці, палаци, садиби, парки, храми, монастирі й багато інших архітектурних творів мистецтва. В окремих містах із сукупності пам'яток постають ансамблі, що відтворюють атмосферу давніх часів. Найвідомішими, зокрема, є ансамблі пам'яток історичних центрів Львова, Чернігова, Києва тощо. До пам'яток архітектури Ужгорода національного значення віднесено: Кафедральний собор та резиденцію єпископа (1646 р.), Ротонду (XIII–XV ст.), Будинок лісництва в Радванці (XVIII ст.), амбар та винний льох (1781 р.), адміністративний будинок на площі Жупанатській (1809 р.).

До пам'яток історії належать місця, археологічні знахідки, пов'язані з подіями, розвитком суспільства, держави, твори мистецтва, які становлять історичну, наукову, художню або іншу культурну цінність. Історичну цінність мають місця масових поховань померлих та загиблих у війнах і під час трагічних подій, місця затоплення бойових кораблів, залишки бойової техніки, озброєння тощо. Не менш цінними є й твори мистецтва, документальні пам'ятки: Остромирове Євангеліє, Пересопницьке Євангеліє, «Руська правда», Конституція Пилипа Орлика...

На Закарпатті особливою пам'яткою української писемності є Королівське Євангеліє. Її створив у 1401 р. в замку Нялаб

Станіслав Граматик. Це не просто копія, переписана на 360 сторінках, а безцінний скарб, що засвідчує духовність, давню історію та культуру жителів нашого краю. Оригінал Євангелія зберігається у фондах Закарпатського краєзнавчого музею; утім, потребує реставрації. До речі, задля збереження й поширення цієї пам'ятки в 2015-ому з неї зроблено факсимільне видання.

Пам'ятки історії та культури, розташовані на території України, є невід'ємною складовою світової культурної спадщини. Державний реєстр нерухомих пам'яток України налічує близько 56 тисяч об'єктів місцевого та національного значення. То – безцінні джерела, які допомагають у розвитку науки, освіти й культури, сприяють формуванню почуття патріотизму, естетичному вихованню. Водночас пам'ятки потребують охорони, захисту від нищення. Однак їх зберегти вкрай складно або неможливо через певні обставини. Так, у 2014 р. росія розв'язала війну проти України. Агресор у своєму прагненні підкорити нашу державу не зупиняється перед руйнуванням об'єктів історії та культури, пограбуванням культурних цінностей.

Із повномасштабним уторгненням нищення пам'яток окупантами набуло масового характеру. Міністерство культури та стратегічних комунікацій фіксує пошкодження об'єктів культурної спадщини в Україні. Це – 1255 одиниць станом на кінець грудня 2024 року. Із них національного значення – 125, місцевого – 1055, нещодавно виявлених – 75. Руйнувань зазнали пам'ятки культури у 18 областях та в столиці. Найбільші втрати – у Харківській, Одеській, Донецькій, Херсонській, Чернігівській та Київській областях. Намагаючись переписати історію, загарбники роблять усе для того, щоб знищити спадок, а водночас – ідентичність українців. Комітет усесвітньої

спадщини ЮНЕСКО закликав росію утриматися від дій, які можуть завдати шкоди культурній спадщині України.

У липні 2024-ого ЮНЕСКО вперше засудила агресію РФ і підтвердила: у нашій державі з початку повномасштабного вторгнення були пошкоджені 432 об'єкти. Зокрема, 139 релігійних, 31 музей, 214 будівель, що мають історичну, мистецьку цінність, 32 пам'ятники, 15 бібліотек, а також 1 архів. У ЮНЕСКО вважають, що Україні знадобляться десятиліття й мільярди доларів, аби відновити пошкоджені пам'ятки.

– Свого часу Гегель сказав, що «трагедія історії не в боротьбі правди проти неправди, а в боротьбі різних правд». Наскільки Ви погоджуєтесь з такою думкою?

– Цікаве висловлювання, яке зачіпає сутність суперечок та конфліктів, які виникають у суспільстві. З одного боку, історія містить різні трактування подій і фактів. Культури, нації, індивідуальні переконання, а отже, власне сприйняття подій, їхніх причин та наслідків, адже кожен може бачити історію під своїм кутом зору, залежно від багажу досвіду та погляду на світ. Боротьба правд полягає в тому, що різні сторони намагаються висунути свої інтерпретації як всеосяжну істину й спростувати чи підірвати інші поняття історії або факти. З іншого боку, саме в цій боротьбі правд є змога знайти контекст, глибоке розуміння, об'єктивність. Шлях до пізнання істини вимагає дослідження різних поглядів, аналізу джерел, збору доказів тощо. Відмова від однобічного погляду на історію на основі діалогу та взаєморозуміння можуть принести нові відкриття й розширити наше знання про минуле.

Наведений вислів Гегеля актуальний і нині. Провідні вчителі України часто використовують цю думку як проблемне питання чи епіграф при розробці уроків, зокрема з тем радянської західноукраїнських земель. До речі, у вільному доступі й розміщені на українському освітньому онлайн-порталі для педагогів «На Урок», Національній освітній платформі «Всеосвіта» та інших ресурсах. Ними послуговуються, зокрема, студенти-історики. На четвертому курсі читаю предмет «Методика викладання історії в школі». Тому при підготовці до семінарських занять, складанні планів-конспектів уроків чи написанні рефератів здобувачі фаху часто беруть матеріали з названих сайтів. Як і магістри – слухаючи курс нормативної дисципліни «Радянська й декомунізація: український та європейський вимір». До речі, цей курс має свою передісторію. Він пов'язаний зі сферою моїх наукових інтересів. Після захисту кандидатської дисертації спершу читав спецкурс «Аграрна політика на Закарпатті 1944–1950 рр.». Далі він перейшов у дисципліну за вибором студентів «Перша і друга радянська західноукраїнських земель». Після захисту докторської вибірково

дисципліна отримала назву «Радянська й декомунізація: український та європейський вибір».

– Водночас найвідоміший із римських педагогів Квінтіліан наголошував: «Історія пишеться для того, щоб розповісти, а не довести». Ви готові підписатися під сказаним?

– Відповім, мабуть, словами американського письменника й філософа іспанського походження Джорджа Сантаяна: «Ті, хто не знає минулого, приречені його повторити». Завдання істориків – на основі фактів, документальних джерел писати правдиву, об'єктивну вітчизняну історію. Адже в сучасному світі дедалі більшого значення набувають інформаційні війни, де маніпуляція фактами та трактування тих чи інших подій є одним із головних інструментів впливу. Особливо це видно на прикладі росії, яка витрачає ресурси на поширення ідеології «русского мира» і, зокрема, реставрації та підживлення радянських міфів, дискредитації проукраїнських позицій в історичному дискурсі. Наші фахівці намагалися протистояти російському «агітпропу» ще до повномасштабного вторгнення. Так, у червні 2019-ого в Національному заповіднику «Софія Київська» працівники провідних вітчизняних інституцій – Українського інституту національної пам'яті, Інституту історії України, Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.Грушевського, Інституту українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України, історичного факультету Київського національного університету ім. Т.Шевченка, учасники проекту «Лікбез: історичний фронт» провели форум «Історик і Кліо в академічному, публічному та медійному просторах». Намагалися відповісти на питання: «Якою має бути роль істориків за цих умов?», «як боротися з історичними міфами?», «що ми взагалі знаємо про нашу історію?» За словами професора Ярослава Калакури, нині одним із головних завдань історика є спрямування зусиль «на оновлення змісту історичної інформації, забезпечення її актуальності, мобілізаційної дієвості, оперативного реагування на дезінформацію й маніпуляцію свідомістю, фальсифікацію історії, нав'язування парадигм «одного народу» і «русского мира», спростування ворожих інформаційно-психологічних операцій та фейків» тощо. Візьмемо, до прикладу, концепт «Велика Вітчизняна війна». Це радянське формулювання має пропагандистський характер, адже було створене для зміцнення патріотизму та єдності населення СРСР, з одного боку, та з іншого, завуальює початок Другої світової війни двома диктаторами Гітлером і Сталіном у вересні 1939 року. Наратив «Великої Вітчизняної війни» – про те, що в 1939–1941 рр. СРСР не був союзником Берліна, а робив усе для відтягнення війни. Насправді ж Радянський Союз, згідно з

пактом Ріббентропа-Молотова, поділив із Німеччиною сферу інтересів у Європі. СРСР допомагав Німеччині окупувати Польщу, анексував країни Балтії, Бессарабію та Північну Буковину, почав війну проти Фінляндії.

Досі москва спирається на ідеологію «Велика Вітчизняна війна». Привласнила звання «рятівниці світу від нацизму», якій усі зобов'язані й мусять терпіти імперські забаганки. Україна відходить від радянського кліше почала в 2015-ому, коли росія використала міфологію «Великої вітчизняної війни» для обґрунтування агресії проти нашої країни. Тоді прийняли закони про декомунізацію. Розпочалася масштабна реформа, наслідком якої є очищення публічного простору від тоталітарної символіки, відхід від радянського минулого та його переосмислення.

Маємо пам'ятати, що для українців Друга світова війна почалася ще в 1939 році. У складі Війська Польського билася понад 100 тисяч українців, із радянської України до лав Червоної армії мобілізували півмільйона чоловіків, на радянсько-фінській Зимовій війні гинули цілі дивізії, сформовані в Україні, наприклад, 44-а стрілецька. Ці факти незручні для москви, адже вони руйнують міф пропаганди про роль України та СРСР у війні.

Підміна понять радянськими, а потім і російськими пропагандистами має згубні наслідки: Радянський Союз зміг репрезентувати себе як жертву, а не агресора: щоб уникнути відповідальності за скоєні злочини. А сучасна росія, натхненна безкарністю, ризикнула повторити «подвиги» попередників і розв'язала війну проти України.

– За американським істориком Ллоуелом, «на одному факті можна побудувати безліч гіпотез». Можете підтвердити це прикладом із періоду радянської країни, яку Ви досліджуєте?

– В історії Закарпаття ХХ століття є чимало подій, які заслуговують на шанобливе всенародне визнання. Однією з головних стало возз'єднання краю з Україною, юридично оформлене укладенням 29 червня 1945 року в москві договору між тодішніми Радянським Союзом і Чехословаччиною. В останні роки як із боку деяких науковців, так і представників громадськості спостерігається неоднозначна оцінка цієї події. Так, применшується значення возз'єднання як законномірного й завершального акту в багатовіковій боротьбі закарпатців за вирішення питання про державну належність свого краю. Фактично входженням Закарпаття до Української РСР завершилося формування українських територій в одній державі. Іноді разом із терміном «возз'єднання» використовують терміни «включення», «приєднання», «прилучення», «інкорпорація», «анексія» тощо, абсолютізуються негативні моменти, які також мали місце в той складний час.

Закінчення на стор. 5.

На мою думку, слід розділити поняття «возз'єднання» як процес волевиявлення населення краю у його багатовіковому прагненні до об'єднання з братами-українцями і «возз'єднання» як радянський термін, спрямований на пришвидшення радянзації краю. За словами професора Василя Худанича, «... насправді вже під час Другої світової війни на Закарпатті відбувся процес боротьби за возз'єднання. Тут паралельно діяли два рухи: національно-визвольний і комуністичний. Обидва мали за мету возз'єднання Закарпаття з Україною. Відмінність тільки в тому, що перший намагався створити соборну незалежну Українську державу, хоч би таку, яка є сьогодні, а інший – здійснити возз'єднання з Радянською Україною. Присутність Червоної армії на Закарпатті сприяла другому рухові, хоч і представники першого, українського національного, були учасниками боротьби за возз'єднання з Україною, про що свідчать і списки делегатів Першого з'їзду Народних Комітетів».

Відзначу, що лише в ХХ столітті наш край отримав реальну можливість вирішити свою національну належність. Нею й скористалася патріотично налаштована інтелігенція, яка вирішила розв'язати історичне завдання – увійти до складу України. Це було юридично оформлено на Всеукраїнському з'їзді в Хусті 21 січня 1919-ого, делегати якого одностайно прийняли резолюцію: возз'єднати Закарпаття із соборною Україною. (До речі, комуністи цим фактом добре маніпулювали й підмінювали поняття про те, що в 1919 році закарпатці хотіли приєднатися до радянської України). Та політичні обставини склалися так, що Закарпаття за Сен-Жерменським договором 10 вересня 1919-ого входило до складу новоутвореної Чехословаччини під назвою Підкарпатська Русь на правах автономії, яка так і не була надана. Ще 20 років упертої боротьби, а згодом і проголошення незалежної Карпатської України 15 березня 1939 року... І хоч ця, друга, спроба закарпатців, на жаль, закінчилася трагічно, вона зміцнила віру в неминучість торжества історичної справедливості. Ту віру не змогла вбити навіть окупація краю в 1939–1944 роках.

Третя можливість успішно завершити процес возз'єднання краю з Україною настала після його визволення Червоною армією з-під угорсько-німецької окупації наприкінці жовтня 1944-ого. Територію Закарпаття було визволено під час Східнокарпатської стратегічної наступальної операції, яка стала останньою з такого виду операцій із визволення українських земель від нацистських загарбників.

Маємо факти входження Закарпаття до СРСР упродовж 1944–1946 рр.: перший з'їзд народних комітетів (26 листопада 1944 р.); договір між ЧСР та СРСР про Закарпатську Україну (29 червня 1945 р.); утворення Закарпатської області як складової частини УРСР (22 січня 1946 р.) У процесі розвитку цих подій можемо припустити багато що: чому не було прийнято рішення стосовно проведення плебісциту про питання «возз'єднання»; що б сталося, якби місія Франтішека Немеца з відновлення чехословацької влади була успішнішою; чи мала на меті радянська вла-

да, арештовуючи президента Карпатської України Августина Волошина в Празі 15 травня 1945 року, використати його у «возз'єднаних процесах». І чимало різних гіпотез може виникнути з питань «возз'єднання» та «радянзації» краю.

– Ірині Ворончук належать слова: «Творячи свою національну державу, мусимо правильно розуміти сучасне, а це неможливо без знання своєї минувшини». У контексті сьогоднішніх подій які знання з минувшини ми повинні особливо добре опанувати?

– «Хто не знає свого минулого, той не вартий майбутнього, хто не відає про славу своїх предків, той сам не вартий пошани», – безсмертний вислів Максима Рильського. Ці слова мають глибокий зміст і важливе значення для кожної людини. Наше минуле формує наші ідентичність, світосприйняття й цінності. Тому важливо знати власні коріння, історію, традиції.

Пригадую, як ми дітьми вивчали історію. До школи я пішов 1980 року. У початкових класах учнів привчали любити «радянську батьківщину», прищеплювали «дружбу народів» на чолі зі «старшим братом», указували на переваги соціалістичного ладу над капіталістичним і, звісно ж, швидку побудову комунізму, який «не за горами». Тобто виховували радянського патріота. У середній школі особливий акцент робили на вивченні історії Радянського Союзу.

Так, постановою ЦК ВКП(б) і Раднаркомом СРСР від 15 травня 1934 р. «Про викладання вітчизняної історії у школах СРСР» зобов'язала школи всіх республік вивчати реабілітовану історію Російської імперії та історію ВКП(б). Історія України як предмет не існувала. У часи хрущовської відлиги вперше з 1920-их років запроваджено викладання історії України (УРСР) у загальноосвітній школі. У 1958 р. Верховна Рада СРСР прийняла новий шкільний закон про освіту, а в 1959-ому розпочалася реформа освіти в Україні.

Після обговорення проекту реформи шкільної історичної освіти й прийняття в 1959 р. постанови ЦК КПРС та Ради Міністрів СРСР «Про деякі зміни у викладанні історії в школах», яка «доручала ЦК компартії і Радам Міністрів союзних республік розглянути питання про вивчення історії союзної республіки в школах» одночасно й «зобов'язувала видати підручники з історії союзних республік до 1 червня 1961 року».

Передбачалося також викладання «історії УРСР» (не України) у межах «елементарного курсу історії СРСР», який викладали в 7–8 класах. Тоді як у старших класах учні повинні були вивчатися «систематичний курс історії СРСР», але без історії союзних республік. Таким чином, починаючи з 1962-ого, учні українських шкіл отримали нехай «елементарну» і пристосовану до російськоцентричної схеми, перенесеної з наукової в навчальну літературу, але все ж дисципліну, яка прилучала бодай частково до вивчення українського минулого. У тому ж році вийшов базовий підручник із курсу «Історія Української РСР», який згодом неодноразово перевидавали.

На вивчення історії Українсь-

кої РСР загалом виділялося 36 годин. Це на два навчальні роки. Практично ж учителі часто виконували програму з історії СРСР за рахунок годин з історії УРСР. Тобто писали в журнал урок історії УРСР, а викладали історію Союзу. Також практикували складання розкладу уроків так, щоб історія УРСР була останньою. Із власного досвіду скажу, що, опановуючи історію УРСР, учитель нам говорив: «Ми вивчали цю тему з історії СРСР. Такі ж події відбувалися в Україні». І приступали до опанування історії Радянського Союзу.

У середніх класах дещо похитнулося моє уявлення про радянську дійсність. Нам розказували про єдино правильний колгоспний шлях розвитку сільського господарства, наводили успіхи в тих чи інших показниках місцевого колгоспу «Червона зірка» у рейтингах, які періодично друкувала районна газета «Радянська Верховина». У дійсності все було «трохи» по-іншому. Мама працювала в колгоспі й мала виробити певну кількість «трудодинів для пенсії». Для цього слід посадити й зібрати урожай картоплі на ділянці від 10 до 15 соток. Із соціалістичною організацією праці та логістикою, «мотичною» системою землеробства це давалося вкрай важко. Пам'ятаю, неодноразово мама приходила з ділянки близько півночі, бо не було трактора, щоб забрати урожай із поля, черги на склад під час прийому... Цього для «трудодинів» не вистачало. Тож доводилося здавати до «рідного колгоспу» молоко. Для того, щоб прогудувати корову, потрібно мати сіно. Сіно заготовляли влітку. Колгоспнику належала «десятина» – десята частина накошеного на колгоспних полях.

Батько працював сезонним робітником у Латвії. Цей факт також відкоригував моє уявлення радянськості. Коли бригада робітників приходила додому, то, зустрічаючись у вихідні, нерідко обговорювали «питання політики». Уже тоді я дізнався, що балтійські країни не визнавали радянського «возз'єднання» 1940 року. Завжди сподівалися на допомогу Заходу, не любили росіян, уважали їх окупантами. В останньому факті навіть особисто пересвідчився. У 1988 р., після закінчення школи, мама вирішила зробити мені подарунок: відвезти на кілька тижнів до батька. Коли ми в Лієпаї спитали російською мовою, як дістатися місця призначення, то нас виручив акцент. Латвійці побачили, що ми не росіяни й люблячо показали дорогу. Також у цей період трішки була можливість почути альтернативну думку із закордонного радіо. У нас якось ловило сигнали радіохвилі «Свобода» та «Голос Америки». Із них довідувався, зокрема, про чорнобильські події, будівництво Пістрялівської РЛС тощо. Уперше дізнався від мами, чому такий поганий радіосигнал, про «глушилки». Тут же отримав суворе попередження: «Не дай Бог комусь казати, що ти слухав це радіо!»

Ще більше ситуація змінилася в старших класах. По-перше, процес перебудови в СРСР входив у ту стадію, коли ініціативи змін почали виходити з народу. Порушили питання про необхідність глибокого реформування політичної системи. Тоді офіційно проголосили курс на

створення правової держави, парламентаризму, поділу влади. Це дало поштовх вільнорудству, сприяло формуванню нових політичних структур... У травні 1990 року відбулося перше засідання Верховної Ради УРСР дванадцятого скликання, яке пізніше стали іменувати першим демократичним скликанням Верховної Ради України. Роботу парламенту вперше почали транслювати в прямому ефірі на радіо й телебаченні. Тут опозиція могла представити своє, некомуністичне, бачення того чи іншого питання, що викликало в мене підвищений інтерес.

По-друге, у нашому класі змінився вчитель історії. «Новим» істориком став Микола Вегеш, випускник історико-педагогічного факультету Івано-Франківського державного педагогічного інституту ім. В. Стефаника. У 1984–1991 роках працював педагогом у Синевирській середній школі Міжгірського району, очолював методоб'єднання вчителів історії. Микола Миколайович повністю змінив мене попереднє ставлення до історії! Використовував нову методику викладання. Замість традиційних уроків проводив уроки-семінари, диспути. Тобто намагався й умів зацікавити учнів. Нещодавно, переглядаючи архіви, знайшов свої записи щодо підготовки уроку-конференції зі всесвітньої історії.

Я вперше дізнався про існування білих плям: від процесів формування державності, етнополітичних процесів на українських землях, політики російського царату стосовно нашого народу до складної, неоднозначної історії України періоду національно-визвольних змагань 1917–1921 років та радянського часу (сталінські репресії, Голодомор), історичної правди щодо внеску України й українців у перемогу над нацистською Німеччиною тощо. Тож історію, зокрема свого народу й держави, потрібно вивчати.

Про радянське викладання нашого предмета наведу слова О. Довженка: «Їх не учили Батьківщині – їх учили класовій ворожнечі і боротьбі, їх не учили історії. Народ, що не знає своєї історії, є народ сліпців». Отож, історія – найцінніша книжка людини, із якої можна черпати мудрість, необхідну для побудови гідного майбутнього.

– «Удивляючись в історію, як у дзеркало, я намагаюся змінити на краще власне життя й улаштувати його за прикладом тих, про чий доблесті розповідаю». Так сказав Плутарх. Кого б з історичних персонажів собі взяли за взірець, щоб змінити життя на краще?

– Якось не задумувався над цим питанням. Головне – завжди залишатися людиною, патріотом. Слід рухатися вперед, бути активним і цілеспрямованим, прагнути відстоювати інтереси рідної країни, цікавитися культурною спадщиною, зокрема традиціями. А також прищеплювати все це студентам, що я намагаюся робити, читаючи курс «Історія та культура України» на факультеті математики та цифрових технологій і на інженерно-технічному факультеті. Нам слід остаточно позбутися комплексу меншовартості, адже Україна, яка насправді ніколи й не була на світовому узбіччі, подарувала людству не одне відоме ім'я. Наші співвітчиз-

ники впливають на хід історії, роблять наукові відкриття, створюють літературні та художні шедеври, підкорюють світ музики, телебачення, космічні простори, спортивні висоти...

Пам'ятаю, що в 2007–2008 роках відбувся проект українського телебачення «Великі українці» – токшоу з інтерактивним опитуванням телеглядачів, а в міжпрограмний період – усіх громадян України. Визначали місце й роль видатних державних, політичних, релігійних діячів, військових, художників, учених, спортсменів та інших у національній і світовій історії. Переможцем проекту тоді став Ярослав Мудрий. Щоправда, не обійшлося без скандалу. Як повідомив шеф-редактор ініціативи Вахтанг Кіпіані, це сталося внаслідок організованого голосування з кількох десятків мобільних телефонів упродовж останньої доби голосування. Ярослава Мудрого тоді представляв народний депутат від Партії регіонів Дмитро Табачник. Степан Бандера, який до цього часу перебував на 1 місці, фінішував на 3-ому. Друге місце посів Микола Амосов.

Визнаний авторитет у галузі стартапів, автор бестселерів про бізнес Гай Кавасаки сказав: «Якщо ви маєте поставити когось на п'єдестал, поставте вчителів. Вони справжні герої». І дійсно: на кого б я рівнявся, то це на своїх учителів – професорів Миколу Вегеша (за вміння викладати предмет, працелюбність), Дмитра Данилюка (за пошук нових джерел, тверде відстоювання своєї позиції).

– На завершення розмови: «Перший закон історії – боятись будь-якої брехні, а потім не боятись будь-якої правди». Це – зі сказаного Цицероном. У чому Ви бачаєте такі слова актуальними сьогодні?

– Переписувати історію почали ще російські царі у XVIII столітті, коли присвоїли назву «Русь» своїй московії. Продовжив цю справу Сталін: не тільки розповідав про «колицьку братських народів», а й наочно показав своє ставлення до них шляхом Голодомору, масових депортацій та інших геноцидних практик.

12 липня 2021-ого перед початком повномасштабного вторгнення путін опублікував статтю «Про історичну єдність росіян та українців». Вона викликала вкрай негативну реакцію українського керівництва, істориків, журналістів, громадськості. У ній автор обґрунтував імперсько-радянські тези, що росіяни та українці – «один народ, єдине ціле», яке належить до «одного історичного й духовного простору». Подібні тези були озвучені в інтерв'ю американському журналістові Такеру Карлсону в лютому 2024 року.

Сьогодні правда в тому, що Україна завдяки відважним воїнам ЗСУ вберегла незалежність. Тому маємо усвідомлювати вагомість історичних знань та особистості історика для формування Людини-захисника, Людини-патріота, Людини-воїна, для прищеплення молоді любові до своєї Батьківщини, для розуміння власного покликання в житті.

P. S. 20 лютого у Василя Васильовича був день народження, тож редакція «Погляду» долучається до привітань колег!

Розмовляв Володимир Тарасюк, «Погляд».

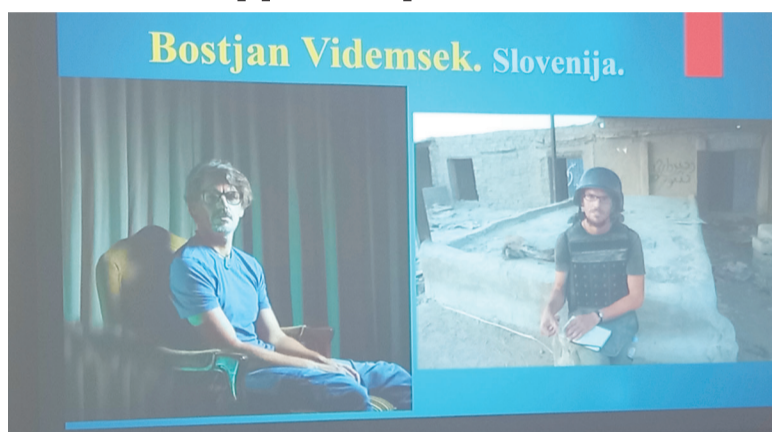

Володимирові Лазуру – 75!

15 лютого доктору фізико-математичних наук, професорові, заслуженому діячеві науки і техніки України, деканові фізичного факультету УжНУ Володимирові Лазуру виповнилося 75 років. Спільнота Ужгородського національного університету та редакція газети «Погляд» зокрема вітають ювіляра й бажають міцного здоров'я, невичерпної енергії, нових наукових звершень, удачних і талановитих студентів. Хай доля Вам дарує якомога більше радісних миттєвостей!

Війна «живе в людях, їхній пам'яті та на кладовищах»

Bostjan Videmsek. Slovenija.

До нашого вишу завітав словенський письменник, журналіст, кореспондент Боштян Відемшек на запрошення Інформаційно-видавничого центру УжНУ, а також ГО «Центр військово-історичних досліджень Memento Bellum».

Б.Відемшек відомий тим, що впродовж останніх 25 років висвітлював військові конфлікти в Сирії, Косово, Афганістані, ДР Конго, Іраку, Лівії, Газі, Сомалі, Дарфурі та Україні. Проте знають словенця й завдяки його працям у сфері захисту довкілля. Книжку гостя «План Б: як не втратити надію в часи кліматичної кризи» про перспективні методи боротьби зі зміною клімату визнали найкращою в Словенії 2020 року. Нині останнім у доробку є видання «The Last Two: Battle To Save» або «Два останні. Битва за спасіння білих носорогів», яка вийшла у США в 2023-ому за сприяння видавництва «Rowman&Littlefield». Кадри автора отримували світове визнання: їх публікували «New York Times», BBC, CNN, «Der Spiegel», «Vice», «Geo», «Político» тощо. Загалом запрошений гість є автором 8 праць

про військові конфлікти, про біженців та кліматичні зміни. До того ж – і репортером щоденної словенської газети «DELO», драматургом словенського театру, автором двох театральних постановок, бере участь у гірському бігові та ультрамарафонах.

Модерував захід заслужений журналіст України, керівник Інформаційно-видавничого центру УжНУ Василь Ільницький. Учасники вшанували пам'ять професора Сергія Федаки та полеглих захисників хвилиною мовчання. Згодом розпочали зустріч із презентації гостя, яку підготував Ю.Фатула, доцент кафедри хірургічних дисциплін ФПОтДП, дослідник історії Першої світової війни. Звернув увагу на обкладинку книжки про порятунок північних білих носорогів, зазначивши, що представників цього виду залишилося двоє. Також Юрій Михайлович поділився планами пана Боштяна з приводу написання книжки, у якій би простежувалися паралелі між сучасною російсько-українською та Першою світовою війнами.

Згодом слово надали Б.Відемшеку. Розповів про свій досвід у журналістиці, війну в Югосла-

вії, російську пропаганду, війну в Україні. За словами гостя, якось пообіцяв собі: більше не висвітлюватиме бойові дії після пережитого внаслідок війни на Балканах. Утім, повномасштабне вторгнення росії змусило пероосмислити ставлення до війни та повернутися до кореспондентської діяльності. Як розповідає Боштян, те, що відбувається в Україні, повинно бути в голові кожного європейця.

«Упродовж кар'єри я взяв понад 11 тисяч інтерв'ю. Думаю, опитування якомога більшої кількості людей є способом донести правду. У своїй роботі намагаюся уникати інтерв'ю з високопосадовцями та керівниками силових структур, оскільки їхні голоси чутно. Я переконаний, що справжня журналістика полягає в тому, аби дати голос тим, хто його не має», – мовив медійник.

Також словенець уважає: війна ніколи не припиняється, оскільки вона живе в людях, їхній пам'яті та на кладовищах. Крім цього, науковець відвідав Бучу в квітні 2022 року й порівняв побачене з трагедією у Сребрениці.

На запитання, як берегти ментальне здоров'я, кореспондент пожартував: не береже. Утім, виступи в ультрамарафонах допомагають тестувати витривалість. Адже подібно до зон бойових дій організм під час екстремального спорту почуватися на межі можливостей, і це дозволяє ту межу розширювати.

Цікаво було почути досвід іноземця. Зокрема, завдяки і його працям, сподіваємося, голос України у світі буде почутий.

Сергій Чернишов,
студент
відділення журналістики.

Василеві Ільницькому – 65!

8 лютого заслужений журналіст України, редактор, директор Інформаційно-видавничого центру УжНУ Василь Ільницький зустрів 65-ий день народження. Редакція газети «Погляд» долучається до привітань!

Василіу Івановичу, бажаємо Вам міцного здоров'я, сімейного благополуччя, наснаги, творчого натхнення, невичерпного оптимізму й сил продовжувати плідну діяльність на благо альма-матер та України!

Між Карпатами і Татрами:

новий випуск на честь століття
Казимира Гурницького

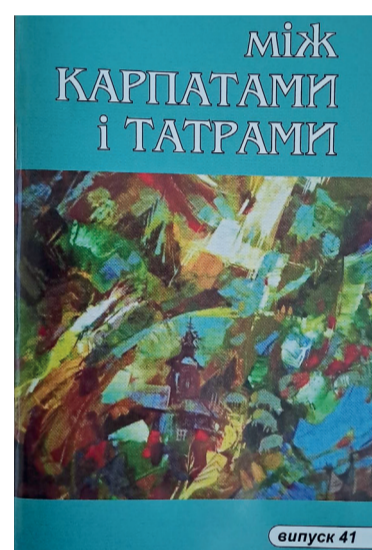
Початок 2025 року потішив новим, сорок першим, випуском серії «Між Карпатами і Татрами». Видання присвячено знаковій постаті в історії й культурі Закарпаття – Казимирові Гурницькому (1924–2019). Традиційно випуск підготувала доцентка кафедри словацької філології Тетяна Ліхтей. На обкладинці книжки – ілюстрація роботи з циклу «Людина і природа» (2008) відомого закарпатського живописця Василя Скакандія.

Із передмови Т.Ліхтей та есею-спогаду Олександри Козоріз довідуємося, що для відомого історика, науковця й педагога К.Гурницького, який десятиліттями викладав в Ужгородському університеті, літературна творчість – поезія, художній переклад – були своєрідним люфтом у мистецький всесвіт.

За надані матеріали упорядниці вдячна родині Казимира Івановича, а саме – синові Володимирі та внучці Евеліні.

Нинішній випуск складається з двох частин. Перша містить вервицю поезій словацького модерніста Івана Краска та польську поезію Ярослава Івашкевича, Констани-Ільдефонса Галчинського й Казімежа Пшерви-Тетмаера в перетлумаченні К.Гурницького.

Друга частина – безпосередньо твори самого письменника в перекладі колишньої

студентки словацького відділення УжНУ Наталії Курах та в польському самоперекладі.

Я раніше зовсім не цікавилася польською та словацькою поезією, однак прочитавши цю збірку за вечір, дуже захопилася. Свіже видання «Між Карпатами і Татрами» стало справжнім відкриттям. Вибрані твори зачаровують оригінальністю мислення, змушують міркувати над життям, його красою й суттю. Хто до цього часу не цікавився літературою регіону українсько-польського пограниччя, раджу прочитати цей випуск – він точно вартий вашої уваги.

Крістіна Крицька,
студентка
відділення журналістики.

Віра всупереч, свобода, гарні сукні...

Лесі Українці – 154!

А Ви помічали, що часто на світлинах Лесі Українки є гердани? І взагалі вона була з-поміж тих, хто стежив за модними тенденціями. 25 лютого 2025 р. – 154-а річниця від дня народження Лариси Косач, а також День української жінки, згідно із зареєстрованим (утім, ще не прийнятим) законопроектом у 2023-ому.

Я розпитала Оксану Кузьму, завідувачку кафедри української літератури УжНУ, про цікаві факти із життя відомої письменниці, перекладачки, культурної діячки.

«У тріаді класиків поряд із Франком та Шевченком – і така елегантна дама – Леся Українка. Вона закладає нам нову ціннісну систему, особливо актуальну для жінок: ідеться, зокрема, про внутрішню свободу. Але ця постать – не тільки про жіночність, а й про мужність, про силу волі, про право навіть усупереч важким обставинам вірити в краще. Нам, українцям, сьогодні, у часі війни, важливо

не занепадати духом, дбати про Україну як єдину соборну державу», – каже О.Кузьма.

Крім того, Лариса Косач стежила за модою. Із матір'ю та сестрами любили гарні сукні, шили їх у справжніх майстринь. Образи самотужки доповнювали різними етностилістичними деталями. Оксана Юрївна додає: «Якщо ви помітили, на світлинах Лесі Українки часто є гердани – прикраси на шиї, які підкреслюють українськість».

Знаємо, що володіла багатьма мовами, завдяки чому могла читати в оригіналі художню й наукову літературу. Свою ев-

ропейськість уплітала в наш, український, контекст. А ще завжди залишалася собою.

«Леся Українка – із нами досі, зокрема в науковому житті кафедри української літератури. Покійна професорка Лідія Голомб багато досліджень присвятила вивченню письменників доби модернізму, із-поміж котрих – і Лариса Косач. Я про неї написала дисертацію. Науковий інтерес до цієї постаті не згасає, бо скільки її не вивчаєш, завжди є над чим працювати», – підсумувала О.Кузьма.

Мирослава Гараздій,
«Погляд».

Магістри МЕВУ – із дипломами

У великому залі ректорату альма-матер 60 молодих фахівців, які завершили навчання на факультеті міжнародних економічних відносин, отримали дипломи магістра. 43 є випускниками спеціальності «Міжнародні економічні відносини» (освітня програ-

ма «Міжнародний бізнес»), 17 – спеціалізації «Прикладна лінгвістика» (освітня програма «Прикладна лінгвістика»).

Перед початком урочистостей присутні віддали шану Збройним силам України. Відтак із вітальною промовою виступив декан, професор

Микола Палінчак: «Хотів би подякувати батькам, які довірили нам найдорожче – своїх дітей. І я переконаний, що кредит довіри ми виправдали. Дякую студентам, котрі обрали саме цей факультет. Професорсько-викладацький колектив робив усе можливе, щоб ви не тільки здобували знання, а й були гідними патріотами України. Мине небагато часу – і ми будемо пишатися вами, вашими досягненнями, а той стелд, який є, зробимо втричі більшим, аби туди помістилися всі фотографії успішних випускників». Очільник підрозділу зауважив: фахівці, які завершили навчання на факультеті міжнародних економічних відносин, працюють у різних сферах: на дипломатичній службі, в органах державної влади, в Офісі Президента. «Пам'ятайте, що ми завжди будемо раді вам. Звертайтеся до нас. Допоможемо, підкажемо так, як намагалися робити це впродовж освітнього процесу», – додав Мико-

ла Михайлович. Далі відбулося вручення грамот за високі досягнення в навчанні й активну участь у житті факультету.

До урочистостей долучився також міський голова Ужгорода Богдан Андріїв. Гість звернув увагу на те, що попри непрості для країни часи на Закарпатті багато релокованих підприємств, які потребують кваліфікованих працівників. «Не бійтеся труднощів, подавайте резюме в найрізноманітніші міжнародні організації. Є такий вислів: якщо хтось знайшов роботу, яка йому дуже подобається, у майбутньому зможе взагалі не працювати, тому що ходитиме туди, мов на свято. Бажаю, щоб ви всі знайшли таку роботу, адже невдовзі обов'язково настануть перемога й мир і ви будуватимете нову, європейську, вільну, незалежну Україну. І звичайно, не забувайте викладачів, стіни рідного університету», – мовив Богдан Євстафійович.

Далі гостя Кіра Касинець продекламувала поезії Ліни Костенко «Доля» і «Крила»; викладачки

Академії культури і мистецтв Анастасія Вишнеvsька та Мар'яна Матейко (дует «VILNI») заспівали «Skyfall» і «Нехай квітує Україна»; третьокурсниця Дарина Білусяк виконали «Старі фотографії», супроводжуючи відеоряд зі спогадами.

Насамкінець до слова запросили випускниць: Наталія Чубірка (спеціальність «Міжнародні економічні відносини») та Наталія Савко (спеціалізація «Прикладна лінгвістика») подякували ЗСУ, рідним, однокурсникам, працівникам факультету, згадали моменти зі студентського життя й підтвердили, що тепер завдання – гідно застосувати здобуті знання.

«Я переконаний, що у випускників усе буде добре. Студенти себе реалізують, оскільки ці спеціальності необхідні не тільки зараз – особливо знадобляться після закінчення війни», – прокоментував М.Палінчак.

Софія Скиба,
«Погляд».

Про творчість, комікс, театр і не тільки...

На кафедрі словацької філології відбулася зустріч із письменниками сусідньої країни

Одним з ефективних способів вивчення іноземної мови є практика спілкування з носіями. Такі події регулярно відбуваються й на словацькому відділенні Ужгородського національного університету. Зокрема, на відповідній кафедрі 25 лютого відбулася зустріч із відомими словацькими письменниками та науковцями з Пряшівського університету.

Головними гостями стали Петер Карпинський – письменник та директор Інституту славістики і масмедійних студій,

а також доцент Мирон Пукан. Модераторкою цієї зустрічі була професорка Яна Кесселова, котра є лекторкою словацької мови та культури в УжНУ.

П.Карпинський презентував лекцію про особливості словацького коміксу та його розвиток. Подарував кафедрі кілька своїх видань, а також журнали з коміксами. Окремо йшлося й про письменницький доробок гостя.

М.Пукан підготував для обговорень тему «Український народний театр» / «Театр Олек-

сандра Духновича крізь призму часу» та запросив студентів відвідати міжнародний фестиваль «Академічний Пряшів».

Зустріч минула в теплій і живій атмосфері. Гості та здобувачі фаху нашого вишу обговорювали літературу, театр, історію коміксу, перспективи розвитку українсько-словацьких культурних взаємин. Крім позитивних вражень, нових знань, учасники отримали й книжкові подарунки.

Євгенія Павлице,
студентка
відділення журналістики.

Фотовиставку, присвячену Революції гідності й подіям російсько-української війни, відкрили в холі ректорату УжНУ.

Професія, що відкриває світ

До Міжнародного дня екскурсовода

Чи задумувалися ви коли-небудь, хто озайомлює нас з історичними спорудами, таємницями замків, розкриває секрети старовинних міст світу та завдяки кому можемо побачити більше ніж на перший погляд? Це – екскурсоводи – люди, котрі оживлюють минуле крізь призму своїх знань.

Завдяки їхній ерудованості, харизмі та вмінню цікаво розповідати звичайний текст про певну пам'ятку перетворюється на справжню пригоду. Представники згаданої професії допомагають побачити за стінами старовинного палацу не лише архітектурну пам'ятку, а й живі сцени минулого, відчуття подих

історії на вулицях міст і збагнути глибину культурної спадщини.

21 лютого у світі відзначали Міжнародний день екскурсовода. Із цієї нагоди я поспілкувалася зі студентами, котрі опанували спеціальність «Туризм».

– Як відбувається навчання на вашому факультеті?

Третьокурсниця Валерія Ко-

валенко розповіла: «Ми вивчаємо дисципліну «Екскурсійна діяльність», на якій дізнаємося про методи проведення екскурсій, їхні види й ефективну організацію маршрутів. Допомогають також інші дотичні предмети. Так, у межах клубу екскурсоводів «Едельвейс» і вищезазначеної дисципліни ми на практиці вчимося проводити екскурсії, набуємо першого досвіду за межами стін факультету».

– Чим цікаве навчання на вашій спеціальності?

Студентка 3 курсу Валерія Вергун зазначила: «Наша спеціальність дозволяє поєднувати корисне з приємним, а саме – навчання та подорожі. Закордонні практики є чудовою можливістю побачити інші країни, зануритися в їхню культуру й специфіку роботи. Також усі, хто обрав спеціальність «Туризм», є однодумцями, тому ми часто подорожуємо разом і факультетом, і самостійно».

– Як навички ви здобуваєте під час практики?

«Насамперед – уміння комунікувати з людьми з різних країн, розуміння потреб і запитів гостей. Ці навички є дуже важливими, бо гід має бути гнучким і дипломатичним у напружених ситуаціях. Також ми вчимося стресостійкості й

швидкого реагування на проблеми, що можуть виникати під час роботи, і при цьому підтримувати гарний настрій екскурсантів», – додає В.Коваленко. В.Вергун доповнює: «Я навчилася доносити інформацію цікаво та ефективно, підтримувати зв'язок із гостями. Покращила рівень іноземних мов, бо без мови як без рук. Здобула практичні знання про сферу гостинності, дізналася про тонкощі роботи зсередини екскурсійної галузі».

Насамкінець студентки розповіли, що періодично подорожують визначними місцями нашого краю, а також самостійно мандрують Україною.

Отже, професія екскурсовода – не лише глибоке знання історії, а й уміння зацікавити слухачів, занурити їх у містичність минулого. Крім того, важливо вибудувати майстерну комунікацію, щоб залишити незабутні враження. Студенти спеціальності «Туризм» активно готуються до цієї відповідальної ролі, здобуваючи теоретичні й практичні навички, необхідні для майбутньої роботи. Бажаємо успіхів і вітаємо з професійним днем!

Аліна Глуханіч,
студентка
відділення журналістики.

3 олімпійським прицілом

VISA FIS SNOWBOARD ALPINE WORLD CUP		CAN VAL ST. COME CAN		НАЖИВО	
RESULT LIST		WOMEN'S PARALLEL GIANT SLALOM		Points	
1	GER	RAMONA THERESIA HOFMEISTER	100		
12	SUI	LADINA CAVIEZEL	22		
13	SUI	FLURINA NEVA BAETSCHI	20		
14	ITA	FLURINA NEVA BAETSCHI	18		
15	UKR	ANNAMARI DANCHA	16		
16	JPN	TOMOKA TAKEUCHI	15		
17	CZE	ADELA KECLIKOVA	14		
18	SUI	XENIA VON SIEBENTHAL	13		
19	UKR	NADIIA HARATYV	12		
20	ITA	ELISA FAVA	11		
20	NED	MICHELLE DEKKER	11		

Студентка 1 курсу магістратури юридичного факультету УжНУ Надія Гапатин (див. фото ліворуч – прим. авт.) регулярно виступає на важливих міжнародних стартах зі сноубордингу, змагаючись за олімпійську ліцензію. Ось і нещодавно на одному з етапів Кубка світу в Канаді вона здобула 12 балів і посіла 19 місце. Ще одна закарпатка й провідна спортсменка у своєму виді спорту Аннамарі Данча фінішувала з 15-им результатом (16 залікових пунктів).

На Олімпійські ігри мають змогу потрапити претенденти, які в загальному заліку будуть у першій тридцятці.

Бажаємо Надії та Аннамарі успішно подолати відбірний бар'єр і стати членками збірної України для поїздки на XXV Олімпійські ігри, які відбудуться в містах Мілан і Кортіна-д'Ампеццо (Італія) уже наступного року.

Уболіваємо за наших сноубордисток і бажаємо їм успіхів!

Володимир Тарасюк,
«Погляд».

Ще один крок до вивчення хвороб крові

Ужгородський національний університет – місце, у якому навчаються не тільки бакалаври та магістри, а й здобувачі післядипломної освіти. Опікується ними відповідний факультет, важливим завданням якого є забезпечення фахівців навчальними матеріалами, що допомагають покращити професійну підготовку й практичні навички.

Одним із таких видань став навчально-наочний посібник «Атлас-довідник з основ лабораторної діагностики хвороб крові» за редакцією доцентки кафедри терапії та сімейної медицини ФПОТДП Сніжани Фейси. Праця вийшла друком на початку року завдяки зусиллям колективу авторок: крім редакторки, трудилися доцентки вже згаданої кафедри Єлизавета Рубцова, Мар'яна Росул, Світлана Рудакова й Наталія Іваньо, асистентка кафедри Ольга Вансович, доцентка кафедри педіатрії медичного факультету Ольга Пушкаренко й асистентка цієї ж кафедри Наталія Симочко. До речі, остання є відомою лікаркою-гематологінею Закарпатської обласної клінічної лікарні імені Андрія Новака. Сніжана Василівна об'єднала науковиць у робочу групу й організувала написання та видання книжки. Презентація відбулася 17 лютого в конференц-залі міжнародної громадської організації «Неемія».

«Метою створення посібника було донести до читачів відомості про особливості мазків крові різних пацієнтів, які дозволяють установити

хвороби, провести диференційну діагностику», – мовила С.Фейса. Зазначила, що це доволі складне, але надзвичайно важливе завдання, оскільки від правильного діагнозу залежить спосіб лікування. Хоч у сучасній лабораторній діагностиці й використовують нові, повністю автоматизовані лабораторні аналізатори, які не потребують участі людини, мікроскопія попередньо забарвлених мазків крові та кісткового мозку продовжує відігравати значну роль в оцінюванні стану кровотворення й у візуальному розпізнаванні клітин. Зі свого боку, це дозволяє фахівцю запідозрити проблему (анемії, лейкози чи лейкемії, тромбоцитопенії тощо). Пані Сніжана стверджує: «Додаткову інформацію для подальшого уточнення діагнозу можна отримати, застосувавши інші, сучасніші методи гематологічних досліджень: цитохімічні методи забарвлення, імунофенотипування, генетику... Але основа всієї гематології, перша сходинка до правильного гематологічного діагнозу – уміння розпізнати клітини крові на мазку, під мікроскопом. Знання цитоморфології залишається невід'ємною необхідністю, незважаючи на використання сучасної аналітичної апаратури».

Навчання фахівців із клінічної лабораторної діагностики (КЛД) на ФПОТДП триває вже 12 років. Зазвичай такими спеціалістами є дипломовані особи з вищою медичною або біологічною освітою. Для них організовано курси спеціалізації з КЛД, курси тематичного удосконалення (ТУ) з окре-

мих тем, що є найактуальнішими в лабораторній справі, а також короткострокові (дводенні) семінари й майстер-класи. «І щоразу мені доводилося чути про брак потрібної літератури, про те, що немає такого посібника, де були б зібрані фотографії крові гематологічних хворих. Від російськомовних видань ми принципово відмовилися ще в 2014 році. А при підготовці щоденних лекцій-презентацій я використовувала переважно ілюстрації з англійських джерел (звісно, із посиланнями). Але це лише презентації – слухачі курсів побачили їх, законспектували чи сфотографували – і все. Друкованих матеріалів не було», – продовжила розповідь С.Фейса.

Головною причиною того, що в Україні немає схожих посібників, є висока вартість повнокольорового друку, хоч цінність зображень полягає саме в точній передачі кольорів: фахівець повинен мати перед собою книжку з ілюстраціями того, що може трапитися під мікроскопом. Спеціалізовані видання, зокрема електронні, є в англійському варіанті, проте вони платні (і до того ж недешеві). Не всі можуть працювати з іноземними посібниками без перекладу. Тому Сніжана Василівна твердо вирішила, що колись обов'язково створить таку книжку. Тим паче, за роки щоденної роботи накопичилося чимало матеріалу. Науковиця збирала фотографії, описувала їх, систематизувала відповідно до сучасних класифікацій, упорядковувала. Зрештою, вийшов посібник, який тепер може тримати в руках кожен, хто прагне

вдосконалити знання з лабораторної діагностики гематологічних хвороб. Видання буде корисним і для студентів, і для інтернів, і для лікарів-клініцистів. Написано легко й доступно.

«Дякую за роботу редакційно-видавничому відділові УжНУ. Дякую за професійну допомогу Андріані Бродич. Дякую рецензентам: докторці медичних наук, старшій науковій співробітниці, завідувачці відділення гематології ДУ «Інститут патології крові та трансфузійної медицини НАМН України» Звениславі Масляк та доктору медичних наук, професорові, завідувачу кафедри громадського здоров'я ФПОТДП УжНУ Геннадію Слабкому. У мене справ-

ді були найкращі рецензенти! Вони доклали чимало зусиль для того, щоб посібник вийшов не просто гарним, а й сучасним, інноваційним, чітким, лаконічним. Видання справді навчає не лише розпізнавати клітини – воно спонукає читача мислити критично, системно. Для мене головне, аби наші лаборанти мали в руках необхідний інструмент. Уважаю: моя мета досягнута, а цей посібник стане саме тим, якого багато хто чекав!» – підсумувала С.Фейса.

Частина коштів, зібраних на презентації, була передана матері важкопораненого військового Збройних сил України.

Софія Скиба,
«Погляд».

ДО УВАГИ ЧИТАЧІВ!

Читайте «Погляд» на сайті Ужгородського національного університету за покликанням: uzhnu.edu.ua/uk/cat/university-poglyad/issues. А з найважливішими матеріалами номера ознайомлюйтеся на сторінці газети в соціальній мережі «Фейсбук»: www.facebook.com/uzhnu.poglyad.

АНЕКДОТИ

Студент:
– Де моя сорочка?
– Сусід у кімнаті:
– Я відніс її до пральні.
– Що ти накоїв! На її манжетах був увесь курс історії!
***

Студент самовпевнено говорить колезі:
– Через кілька років люди будуть казати, подивившись на цю

будівлю, де розташований інститут: «Тут навчався Петренко!»

Голос із навчальної частини:
– Якщо не складеш іспити, то люди будуть це казати вже наступного тижня!
***

Рецепт канакки студентської:
– шматок чорного хліба, а на ньому шматок білого...
***

Дайте студенту точку опори – і він обов'язково засне!

***
Бути студентом добре, тільки навчання заважає...
***

Викладач студентів:
– Ви багато цікавого розповіли, але для вивчення ядерної фізики, погодьтеся, Ваших знань про боулінг, вочевидь, обмаль.

ПОГЛЯД

Орган вченої ради Ужгородського національного університету. Замовлення № 452. Ціна – безкоштовно. Виходить щомісяця. Номер підписано до друку 04.03.25. Засновник і видавець – ДВНЗ «Ужгородський національний університет». 88003, м. Ужгород, вул. Підгірна, 46. Номер надруковано у видавництві «А-Прінт»; 46010, м. Тернопіль, вул. Текстильна, 28. Тел.: (352) 52-27-37, 067-350-17-94. Наклад – 1000 примірників. Формат А3, 2 ум. друк. арк. Реєстраційне свідоцтво ЗТ № 449/41 від 7.02.2008. Відповідальність за зміст публікацій покладається на авторів. Відповідальна за випуск номера: М.Б.Гараздій.

Головний редактор:
В.Ю.Тарасюк.

Художній редактор:
С.Ю.Скиба.

Коректор:
М.Б.Гараздій.

Адреса редакції: 88016, м. Ужгород,
вул. Університетська, 14 (ауд. 424).

Поштова скринька:
poglyad@uzhnu.edu.ua

Телефон редакції:
067-880-85-71.